

נייר עמדה לדיון בוועדת החינוך של הכנסת: רפורמת סייעת שנייה בגנים

אנו מברכות על ההחלטה להוספת סייעת שנייה לגני הילדים. זהו צעד חשוב לקראת שיפור המצב, אך בל נשלה את עצמנו, זהו צעד ראשון והכרחי בשורת צעדים שצריכים לבוא בעקבותיו, כדי להבטיח את התנאים המיטביים להתפתחות הילדים בגן.

הוספת סייעת שנייה היא בבחינת כיבוי שריפות זמני, ואינה נותנת מענה מספק לצרכיהם הייחודיים של כלל ילדי הגנים (גילאי 3-6). כגננות בפועל, אנו חוות על בשרנו את מצוקת הילדים, וקשובות לזעקה העולה מפי הילדים גם מהגנים בהם נכחה השנה סייעת שנייה, עקב אי התאמת התנאים הפיזיים וסדר היום לגילם.

האחריות הפדגוגית-התפתחותית עדיין מוטלת על כתפיה של גננת אחת האמורה לתת מענה מיטבי ל 35 ילדים. לפיכך, הפתרון ההולם הוא להיצמד להמלצות תקן ה OECD ולמסקנות המחקר של פרופ' פ. קליין ז"ל. יבלון, שהוזמן ע"י משרד החינוך [ממחקר לעשייה, עמ' 225 ועמ' 251-252], המורות על מבוגר אחד לכל 8 ילדים בגיל 3-4, בקבוצה של 14-16 ילדים, ומבוגר אחד לכל עשרה ילדים בגיל 5-6, בקבוצה של 16-20 ילדים.

לדאבונו, יישום המלצות ועדת טרכטנברג ללא ביצוע פיילוט וללא התייעצות עם נשות המקצוע בשטח, קרי: הגננות, החטיאה את המטרה וגרמה לפגיעה בכל באי הגן. את זה הבינו כעת גם ההורים שדרשו חינוך חינוך לכל.

למרות התמונה הקשה שעלתה ממחקרי ראמ"ה ומן המעקבים שביצע האגף לחינוך קדם יסודי בשנות הלימוד התשע"ב והתשע"ג [משרד החינוך – יישום רפורמות וצמצום פערים בחינוך לגיל הרך, דו"ח שנתי 2015 עמ' 875-878] בנוגע להישגי הרפורמה והשלכותיה על הפעילות בגן, ולמרות הביקורת על יישום לקוי והמלצות האגף להקטין את מספר הילדים למבוגרים, לא מצא המשרד לנכון להעלות סוגיה מרכזית זו לדיון מעמיק כדי לגבש פתרונות מערכתיים לבעיות שעלו.

אנו סבורות כי הוספת סייעת שנייה לגנים אינה פתרון מספק ל-35 ילדים בגן בייחוד לגילאי 3-4, כאשר חלקם אינם גמולים מחיתולים ורובם המכריע דורש סיוע לסיפוק צרכיהם הבסיסיים ביותר. הם דורשים קשב רב להבנת צרכיהם הרגשיים, החברתיים והפיזיים, לתיווך, סיוע והשגחה צמודים. כל זה אינו אפשרי במסגרת התקינה הקיימת- 35 ילדים מול 2-3 אנשי צוות.

ברור לנו שבעת הזו לא תוכל המדינה ליישם זאת, בשל קשיי תקציב. לכן אנו ממליצות להגביל בסיום התהליך את כמות הילדים בכל הגנים ל- 25. אנו מבקשות להציע תוכנית חומש שתיושם תוך חמש שנים, שבסיומה נוכל כולנו להתגאות במערכת המתאימה למדינות ה- OECD ולדרישות המאה העשרים ואחת.

בנוסף, יש לבחון מחדש את ההחלטה לשלב ילדים בלתי גמולים בגן ילדים. להערכתנו כנשות מקצוע בעלות ותק וניסיון רב בגיל הרך, זוהי החלטה שגויה מיסודה.

לכן יש לבחון ביסודיות יחד עם אנשי מקצוע מהשטח (גננות, סייעות, יועצות ופסיכולוגים), מומחי אקדמיה ונציגי הורים, מהם השינויים הדרושים מהבחינות הבאות:

- שינוי תקן היחס בין מבוגרים/ ילדים בגן לפי קבוצת הגיל.
- הגדלת תקן הצוות התומך בגן לפי קבוצת גיל ויחס למספר הילדים, [ייעוץ פסיכולוגי וחינוכי, שירותים פרא-רפואיים וכו']
- הכשרת הסייעות והעסקתן נדונה אף היא בדוח* ובה הועלו המלצות לפיקוח ואכיפה בהכשרת הסייעות. כדי לדאוג להכשרה נאותה, אנו דורשות שהליך הכשרת הסייעות יהיה תחת משרד החינוך לפי התוכניות הקיימות במכללות להוראה. יש להפכן לעובדות מן המניין שיועסקו על ידי משרד החינוך.

עופרה כהן
יו"ר ארגון גננות מחנכות
טל' 054-6430406

דו"ח שנתי – משרד החינוך 2015: הסדרת דרישות התפקיד של הסייעות והכשרתן

1. לעומת הגננות, שהן עובדות משרד החינוך, הסייעות הן עובדות של הרשויות המקומיות. שכון של הסייעות מועבר ממשרד החינוך לרשויות ונקבע על פי הסכם קיבוצי. עם הפעלת אופק חדש בגנים נחתם בין מרכז השלטון המקומי (להלן - מש"מ) לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה (להלן - ההסתדרות) הסכם שהכליל ברפורמה את תנאי העסקתן ואת שכרן של הסייעות, וסוכם בו, בין היתר, על תוספת שכר של 5% לסייעות ועל הארכת יום הלימודים בגן.

2. חוזר מנכ"ל מש"מ שגובש בשנת 2001 בשיתוף משרד החינוך וגורמים אחרים מגדיר את תפקיד הסייעות, ובכלל זה את סדר יום עבודתה, תפקידיה הפדגוגיים ומתכונת עבודתה במסגרת יום לימודים ארוך (עד השעה 15:30).

אשר לדרישות התפקיד נקבע בחוזר מש"מ כך: סייעת תהיה בעלת השכלה של 12 שנות לימוד ותידרש לעבור קורס סייעות; הרשות תוכל להעסיק סייעת חדשה בעלת 12 שנות לימוד שתתחייב כי בשנתיים הראשונות לעבודתה תסיים את הקורס בהצלחה; הרשות בשיתוף מש"מ והמשרד יוודאו קיום קורסים והשתלמויות לסייעות; סייעת לא תקבל קביעות בעבודתה לפני סיום תקופת ההכשרה (דהיינו לאחר סיום הקורס בהצלחה). עוד נקבע כי הנחיות אלה ייכנסו לתוקף עם הוצאת חוזר מיוחד משותף למשרד החינוך ולמש"מ, המפרט לוחות זמנים לגבי עובדים חדשים ועובדים ותיקים.

משנת 2002 מתקיימים קורסים להכשרת סייעות במכללות הוראה או בשיתוף. תכנית הלימודים של הקורסים נבנתה במשותף על ידי משרד החינוך ומפע"ם מעלה אדומים, המתמחה בתחום החינוך. בשנת 2006 פרסם המפע"ם חוברת של ממצאי מחקר הערכה של קורס הכשרת הסייעות ותכניתו. בשנת 2014 עדכנו המפע"ם ומשרד החינוך את תכנית הקורס. אולם משרד החינוך, משרד הפנים ומש"מ אינם אוכפים את חובת הסייעות לעבור קורס הכשרה לשם קבלת קביעות, וכל רשות מקומית פועלת בעניין זה על פי שיקול דעתה.

משרד הפנים מסר למשרד מבקר המדינה בתשובתו מנובמבר 2014 כי אין "נוהל מחייב שמש"מ ומשרד החינוך התחייבו להוציא" (בעניין הכשרת הסייעות). לדברי המשרד, מערכת המפע"ם בשיתוף משרד החינוך מפקחת על טיב ההכשרה המקצועית שניתנת לסייעות, וקורסי ההכשרה מתקיימים רק במכללות הוראה מוכרות של משרד החינוך, דבר המבטיח קיום סטנדרט מקצועי גבוה.

מש"מ מסר בתשובתו מנובמבר 2014 למשרד מבקר המדינה כי הוא סבור שנכון וחשוב להכשיר את הסייעות, אולם לשם כך על משרד החינוך כרגולטור להוביל, בשיתוף מש"מ, ועדה לקביעת דרישות התפקיד, תוכני ההכשרה הנדרשים והנגזרים מדרישות אלה ולוחות זמנים ליישום ולביצוע. עוד מסר כי חשוב להקצות משאבים מתאימים לכך ולוודא כי ההכשרה אינה פוגעת בשגרת הפעילות בגנים...

תשובות הגופים מצביעות על מחלוקת בעניין הסדרת תנאי ההכשרה של הסייעות וטיב הקורסים הניתנים עד כה - משרדי החינוך והפנים סבורים כי תכנית הקורסים שנבנתה לנושא במכללות היא מסגרת מספקת לפיתוח המקצועי של הסייעות, ואילו מש"מ וההסתדרות חולקים על אופן הסדרת הנושא עד כה ומדגישים את הצורך להסדיר את מכלול תנאי ההכשרה, בשל השלכותיה על עבודת הסייעות ועל מעמדם.

לדעת משרד מבקר המדינה על כל הגורמים המעורבים בנושא, משרדי החינוך והפנים, מש"מ וההסתדרות, לדון במסגרת שולחן עגול בתנאיה ותכניה של הכשרת הסייעות בגנים ולהחליט על אופן הסדרתם, לרבות קביעת לוח זמנים לביצוע, וזאת בלי לפגוע בשגרת עבודתן.

3. ביולי 2012 דנה ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת (להלן - ועדת החינוך) בבעיות הנוגעות להסדרת מעמדם של הסייעות, לרבות תפקידיהן ומשימותיהן בגן, תקצוב שכרן, תשלום שכרן ותנאי העסקתן, וכן בטענות להיעדר פיקוח על עבודתן ואופן העסקתן. בדיון הוחלט שיש לבחון מחדש ולהסדיר את מעמדם המקצועי של הסייעות כעובדות הוראה, במטרה שהן יהיו עובדות של משרד החינוך בדומה לגננות. בהמשך לכך המליצה ועדת החינוך למשרד החינוך לבחון מחדש את הגדרת התפקיד של הסייעות בשיתוף עם מש"מ "באופן קרוב להגדרת עובד הוראה". בתחילת 2013 החליטו משרד החינוך ומש"מ להקים ועדה לבחינה מחודשת של תפקיד הסייעות. שני הגופים הקימו את הוועדה, אך היא כונסה פעם אחת בלבד ולא הוציאה מסמך מסכם.

ביוני 2014 פרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת מחקר שעניינו מעמדם ותנאי העסקתן של הסייעות בגנים הרשמיים. המחקר הצביע על מכלול בעיות בהעסקת הסייעות ועל הפרת הוראות חוזר מש"מ...

יצוין עם זאת כי גם מתשובת הגופים האמורים - משרד החינוך ומש"מ - עולה שהנושא אינו מוסדר דיו ושאינו אכיפה ופיקוח על יישום ההסדרה הקיימת.

הסייעות היא אחד משני אנשי הצוות החינוכי בגן האחראים לקבוצה של 35 ילדים, אולם אין הסכמה בין כל הגופים הנוגעים בדבר על תנאי הכשרת הסייעות והפיקוח על עבודתן. מתוקף אחריותו של משרד החינוך לפיקוח על מוסדות חינוך ועל העסקת עובדי חינוך, ולנוכח החלטות ועדת החינוך, על המשרד לפעול עם משרד הפנים ומש"מ ובשיתוף ההסתדרות להסדרת הכשרתן המקצועית ומעמדם של הסייעות ולהקמת מנגנון להטמעה ואכיפה של תנאי הכשרתן ועבודתן; זאת ברוח המלצת ועדת החינוך להשוות את מעמד הסייעות לזה של עובדי הוראה במשרד החינוך. הסדרה זאת תתרום הן לשיפור עבודת הסייעות בגנים ולחיוזוק מעמדם המקצועי, הן לשיתוף הפעולה בין הגופים האחראים - בשלטון המרכזי והמוניציפלי - בתחומים שונים של העסקתן במערך הגנים.